

УДК 338.46

ГЕОГРАФІЯ СФЕРИ ПОСЛУГ ІРШАВСЬКОГО РАЙОНУ

студ. ІV курсу Атаманюк В.В., науковий керівник к.е.н. доц. Славик Р.В.

Встановлено особливості територіальної структури сфери послуг Іршавського району. Визначено особливості розвитку сфери послуг в даному районі. Встановлено пріоритетні напрямки та основні перспективи розвитку сфери послуг у Іршавському районі.

Ключові слова: Іршавський район, сфера послуг, медична сфера, сфера освіти, транспорт і зв'язок, сфера культури, туристичні та рекреаційні послуги.

Постановка проблеми та аналіз попередніх досліджень

У сучасному світовому господарстві відбуваються радикальні зміни у співвідношенні сфер матеріального виробництва і послуг, які називають революцією послуг. Ще донедавна послугам відводилась другорядна роль, пріоритет надавався виробничій сфері. За умов ринкової економічної трансформації сфера послуг покликана стати вагомим чинником економічного зростання, добробуту населення, стабілізації внутрішнього споживчого ринку, створення нових робочих місць, поліпшення якості життя населення.

У науковій літературі теоретико-методологічні основи дослідження сфери послуг були закладені в працях таких відомих класиків економістів, як Ф. Бастіа, А. Сміт, Ж.-Б. Сей, К. Маркс, А. Маршалл та інших. Окремі питання становлення та розвитку сфери послуг розглянуто в працях таких українських вчених, як О.І. Алаєва, О.А. Ткаченко, С.О. Кавальова, О.Г. Топчієва, В.М. Юрківського, І.О. Шаблія, Я.Б. Олійника.

Виклад основного матеріалу

Географія сфери послуг – це галузь суспільної географії, що вивчає особливості територіальної організації та структуру сфери послуг у різних країнах, регіонах, містах [1].

Сфера послуг охоплює весь перелік послуг — матеріальних і нематеріальних (духовних), які потрібні населенню та суспільству для нормальної життєдіяльності та для задоволення потреб кожної людини [4].

У науковій літературі існує багато класифікацій галузевої структури сфери обслуговування: Л.М. Меркушевої, В.М. Рутгайзера, В.В. Покшишевського, О.Г.Топчієва, О.І. Шаблія та ін. У різних авторів різна кількість послуг включена у сферу обслуговування.

За вітчизняною класифікацією видів економічної діяльності КВЕД, що розроблена відповідно до Концепції системи національних рахунків (2011 р.) сектори економіки об'єднуються у певні види діяльності. Згідно КВЕД, сфера послуг в Україні включає 11 галузей (секції G-Q).

Іршавський район розташований у центральній частині Закарпатської області. Іршавський район межує на сході з Міжгірським, на південному сході з – Хустським, на півдні та південному заході – з Виноградівським та Берегівським, на заході – з Мукачівським і на півночі з Свалявським районами Закарпатської області.

В районі 47 населених пунктів, з них 46-сільських, в тому числі 14 населених пунктів мають статус гірських [5].

Населення Іршавського району на 1 січня 2019 року складало 100,5 тис.осіб (8,0 % населення області, з них 91,3 тис. – у сільській місцевості).Кількість економічно активного населення у віці 15-70 років становить -62,5 тис.чол. При цьому за офіційними даними в районі рівень економічної активності складає 63,0% [2].

Найбільші сільські ради – Ільницька (9,0 тис.чол), Білківська (8,1 тис.чол), Довжанська(6,8 тис.чол), В.Раковецька(4,5 тис.чол), Кушницька(4,7 тис.чол), найменші –Греблянська(1,3 тис.чол), Негрівська(1,1 тис.чол)

•Площа території району –0,9 тис.кв.км. Довжина автомобільних доріг з твердим покриттям – 298 км.

Освітня сфера.

В районі діє :

- 21 –загальноосвітній навчальний заклад I-III ступенів;
- 16 –загальноосвітніх навчальних закладів I-II ступенів;
- 14 –загальноосвітніх навчальних закладів I ступенів;
- 1 –спортивно-гуманітарний ліцей;
- 1 –гімназія (Ільницька);
- 3 –міжшкільні навчально-виробничі комбінати (Білківський, Кушницький, Загатський);
- 1–районний центр позашкільної роботи.
- 1 – «Інклюзивно-ресурсний центр»

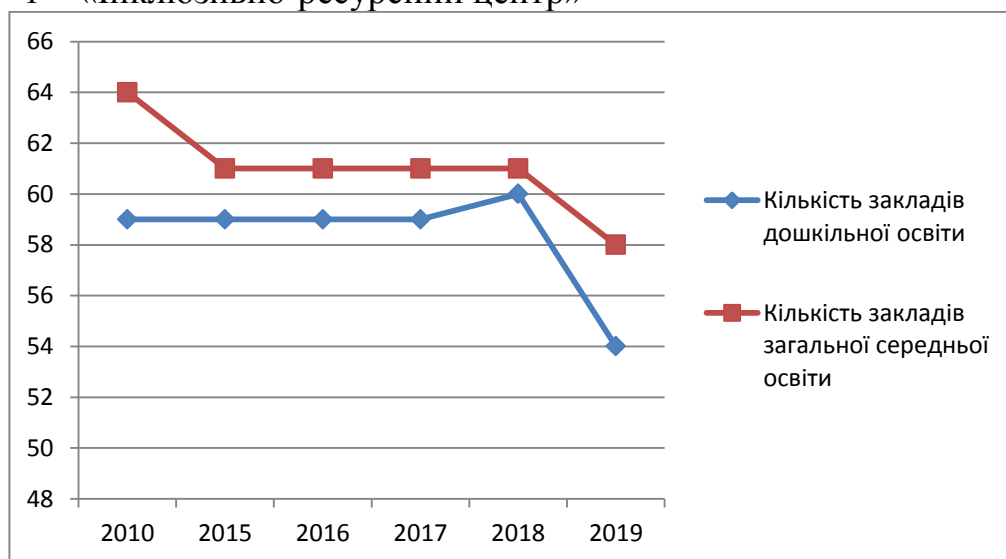

Рисунок 1 Динаміка кількості закладів освіти в Іршавському районі за період 2010-2019 рр. [2].

•У районі функціонує 50 дошкільних навчальних закладів та 4 навчально-виховні комплекси (Великорозтіцький, Смологовицький, Горбківський та Малораковецький) з контингентом 3595 дітей, що складає 77% охоплення дітей від 3 до 6 років суспільно-дошкільним вихованням [5].

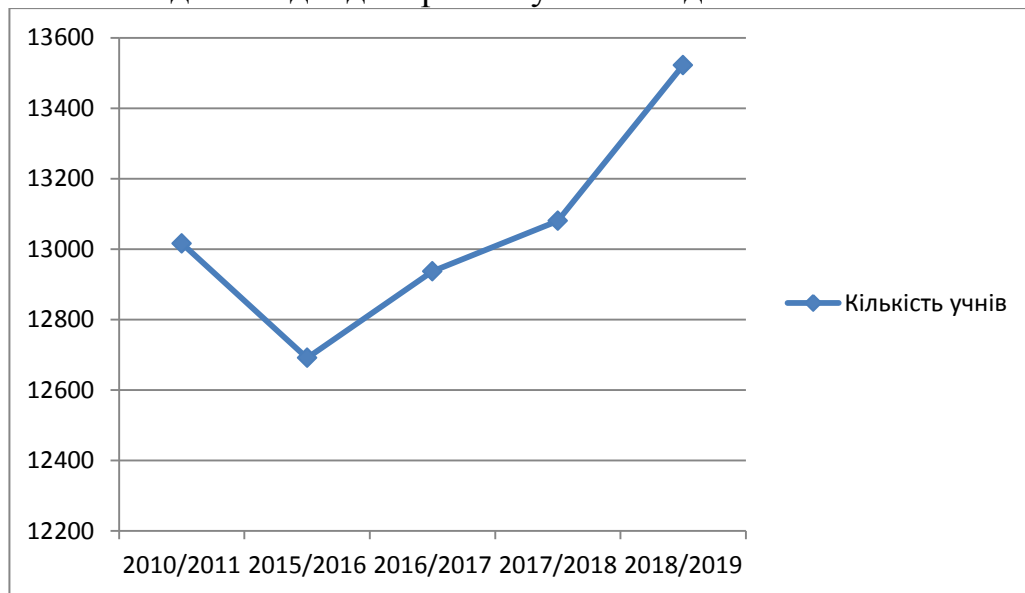

Рисунок 2 Динаміка кількості учнів закладів загальної середньої освіти за період 2010-2019 рр. [2].

Культурна сфера.

В Іршавському районі всього 46 клубних закладів , сільських клубів – 32, сільських будинків культури –13, РБК –1.

•Культурно-дозвіллєву діяльність забезпечують 33 клубних установи, 5 музеї в, з них: 3 із званням «народний» , 23 колективи художньої самодіяльності, центральна бібліотечна система, що налічує 39 бібліотек, 7 початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів.

Медична сфера.

Діють наступні медичні заклади: КЗ «Іршавський центр первинної медико-санітарної допомоги » Іршавської районної ради, 33 амбулаторій, фельдшерсько-акушерських пунктів, Іршавська районна лікарня, Іршавська районна стоматологічна поліклініка, в яких працює 858,5 штатних одиниць, з яких 157, 25 штатних одиниць –лікарі та 396 – середній медичний персонал. Ліжковий фонд закладів охорони здоров'я становить 400 ліжок (40,0 ліжок в розрахунку на 10 тис. населення) [5].

•В галузі охорони здоров'я району активно проводиться робота в напрямку підвищення якості та доступності надання медичних послуг, особливо в сільській місцевості, зміцненні матеріально-технічної бази лікувальних закладів, зниженні рівня захворюваності.

Рекреаційні та туристичні послуги.

В районі діють 23 об'єкти туристично-рекреаційної галузі на 1074ліжко-місця:

Центральний табір туристичного активу учнів України, дитячий туристично-оздоровчий табір «Зачарована долина», дитячий туристично-оздоровчий табір «Смерековий камінь» (ТОК«Закарпаття») у с. Осій; спортивно-молодіжна туристична база «Троянда Закарпаття» у с. Загаття; санаторній «Боржава» у с. Довге; готель «Іршава», готельно-розважальний комплекс «Іллара», готельно-ресторанні комплекси «Прага» та «Тиса» у м. Іршава; мотель «Нічна фея» с. Кам'янське; готельно-ресторанний комплекс «Динамо» у с. Вільхівка; готельно-ресторанний комплекс «Астур» у с. Собатино, готельно-ресторанний комплекс «Горбок» у с. Горбок; НПП «Зачарований край» с. Ільниця; база мисливців і рибалок с.Собатино; форелеве господарство «СтараВага» у с. Бронька; садиби «У Петровці», «Срібне джерело», «Теремок» у с. Осій ур. Кам'янка; «Мисливська садиба» у с. Бронька, садиба у с. Лисичово, садиба «Стара підкова» у Довге, садиба «На Гату» у с. Загаття, садиба «Смерекова хижа» у с. Імстичево.

В районі діє санаторій «Боржава» с. Довге на 150 місць. Основним природно-лікувальним чинником є комплекс унікальних мінеральних вод з різним хімічним складом і відповідно різними цілющими властивостями. Напрями лікування в санаторії: гастроентерологія, ортопедія і травматологія, неврологія, кардіологія, пульмонологія.

Національний природний парк «Зачарований край» є природоохоронною, рекреаційною, культурно-освітньою, науково-дослідною установою загальнодержавного значення і входить до складу природно-заповідного фонду України.

На території парку знаходяться унікальні природні об'єкти:

- Оліготрофне сфагнове болото «Чорне багно»
- "Зачарована долина"
- Букові праліси

Район володіє багатим потенціалом історико-культурних пам'яток. Тут знаходяться близько 70-ти об'єктів культурної спадщини, а саме: пам'ятники, пам'ятні знаки, меморіальні дошки, історичні будівлі тощо.

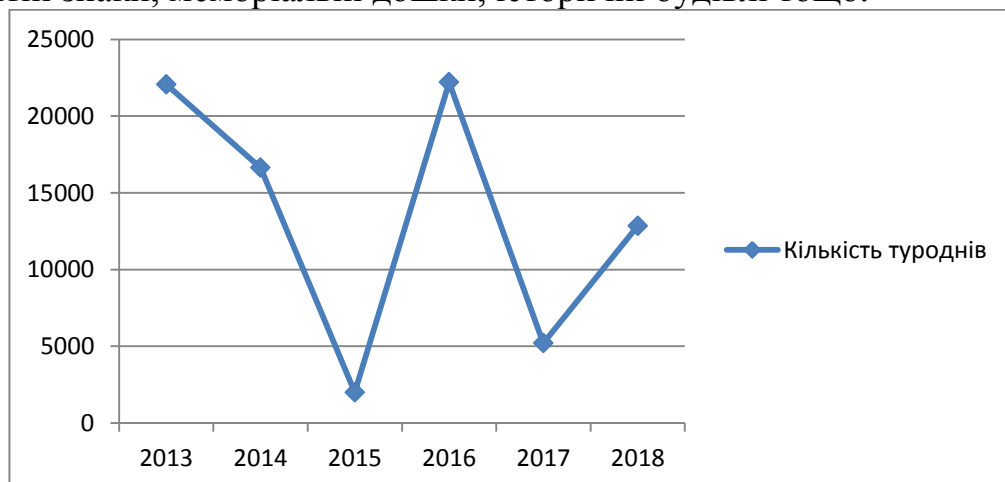

Рисунок 3 Динаміка кількості туроднів за період 2013-2018 рр. [2].

Одним з пріоритетних напрямків туристичної діяльності в районі є сільський туризм, який реалізується в сільській місцевості. Сільські садиби зносяться в таких сільських місцевостях, як с. Довге, с. Осій, с. Малий Раковець, с. Лисичево, с. Негрово, с. Івашковиця, с. Суха, с. Бронька.

Послуги торгівлі і ресторанного господарства.

Мережа торгівлі та ресторанного господарства характеризується наявністю домінуючої частки приватного капіталу, збільшенням чисельності приватних підприємців, які обслуговують споживчий ринок (із загальної кількості мережі внутрішньої торгівлі (758 одиниць) 12,4 % належать підприємствам –юридичним особам, решта 87,6 % –фізичним особам).

Жителів району обслуговують 489 магазинів, з яких: 345 –продовольчі, 144 –непродовольчих. Також громадське харчування забезпечують 227 об'єктів громадського харчування, з яких 25 – ресторанів, 150 – кафе, 46 – бари, 6 – їдалень та 1 супермаркет. Також до мережі роздрібної торгівлі району входять 32 аптеки, 13 автозаправних станцій, 7 ринків, 22 кіоски.

В районі розвиваються сучасні торгівельні підприємства типу «супермаркет» на базі Іршавської райспоживспілки, діє супермаркет «БАРВА» [3].

Транспортні перевезення і зв'язок.

Транспортна мережа району в основному представлена автомобільним транспортом, загальна протяжність доріг з твердим покриттям – 298 км. Через район проходять автодороги: Мукачево-Рогатин, Іршава-Виноградovo, Перечин-Свалява-Липча, Берегово-Кам'янське.

Перевезенням пасажирів в районі займаються 10 автомобільних перевізників, серед них як юридичні особи, так і фізичні особи–підприємці. У перевезеннях використовується 39 транспортних засобів (автобусів). Затверджено 30 приміських маршрутів загального користування, що не виходять за межі території району, з яких 2 маршрути працюють у режимі маршрутного таксі, а саме: №190-2 Іршава – Крайня Мартинка, №170 Іршава – Івашковиця .

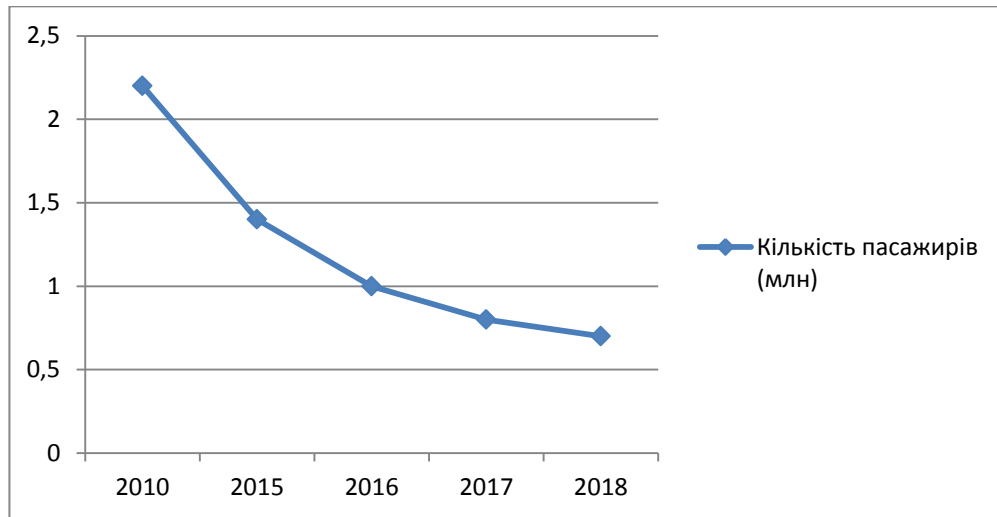

Рисунок 4 Динаміка кількості перевезених пасажирів автомобільним транспортом за період 2010-2018 рр. [2].

Загальна протяжність газопроводів складає 934,4 км, з них 572,6 км розподільчих. Природним газом забезпечуються 46 населених пунктів [2].

Висновки

Отже, сфера послуг – це зведена узагальнююча категорія, що включає відтворення різноманітних видів послуг, що надаються підприємствами, організаціями, а також фізичними особами.

Роль сфери обслуговування в процесі суспільного виробництва й відтворення визначається тим, що, по-перше, без сфери обслуговування неможливий сам процес виробництва й відтворення, по-друге, розвиток сфери сприяє збільшенню вільного часу людини і, по-третє, забезпечує матеріальні потреби людей, духовні блага й соціальні послуги.

Найбільш розвинутими галузями сфери послуг у Іршавському районі є роздрібна торгівля, транспорт та зв'язок ремонт автомобілів. Швидкими темпами розвиваються туристичний сектор, побутові послуги, послуги швидкого харчування, ремонтно-будівельні послуги.

Список використаної літератури

1. Географія сфери обслуговування : методичні вказівки з навчальної дис-ципліни / Уклад. О. Г. Корнус. – Суми : СумДПУ, 2012. – 32 с.
2. Статистичний збірник «Міста і райони Закарпатської області», 2018. Головне управління статистики у Закарпатській області. Частина І.
3. Статистичний збірник «Міста і райони Закарпатської області», 2018. Головне управління статистики у Закарпатській області. Частина ІІ.
4. Топчієв О.Г. Основи суспільної географії: підручник для студ. географ. Спеціальностей вищих навч. закладів / О.Г. Топчієв. – Одеса: Астропритн, 2009. – 544 с.

5. Иршавська районна адміністрація. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.irda.gov.ua/>
6. Географія сфери послуг. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://studopedia.com.ua/1_22470_lektsiya--tema-geografiya-sferi-poslug.html